

КНИЖАРЯТ ДИМИТЪР АНДРЕЕВ (ГАНДИ) – ДУХОВНИЯТ, ПРОСВЕТИТЕЛЯТ, МЪДРИЯТ

Станимашкият книжар първи в страната въвежда свободния достъп на читателите до книгата.
Съкровищницата на Ганди – принос в културната история на Асеновград

Емилия Димитрова-Колева

Познавах книжаря Димитър Андреев-Ганди като ежедневие. Усещането за него ми дава куража да се поклоня пред един светъл дух, пред един истински будител. Моята първа книжка с приказки на Братя Грим беше взета от него. От голямата книжарница в старата уникална сграда „с орела“ на площада в Асеновград. Спомням си, че се беше върнал от Родопите, където е носел книги за селските деца и хора, за да се разтвори за нас – местните посетители на книжарницата. Знаех, че е продавал книги по селата Хвойна, Борово, Лъки, Манастир, Нареченски бани... И в делник, и в празник. Ходил е с колелото си до селата Новаково и Садово. Сутрин, преди да пристигнат учениците, Ганди е бил вече с книгите на масата. По-късно разбрах, че той е вторият Матей Преображенски-Миткалото. Той – духовният, просветителят, мъдрият, сам си беше избрал тази съдба.

Роден е през 1912 г. в Асеновград в семейството на буден търговец – фурнаджия, който от 1923 г. имал собствена фурна „Пробуда“. В нея по-късно започнал да помага и самият Ганди. Заел се да изучава и есперанто, пишел и получавал писма от целия свят. Започнали да му изпращат списания и книги и той ги пласирал на есперантистите в Станимака. На 10 броя получавал по една безплатна. Междувременно започнал да продава вестниците „Международен език“, „Международен рибселкор“, „Вик“, „Академик“. Разнасял ги от човек на човек, от къща на къща, сред учениците, занаятчиите, дребните търговци. Така му хрумвало да

направи книжарничка. „В края на 1936 г. баща ми реши да ми помогне с 3000 лв, взех литература от издателство „Нов свят“ и „Българската книжнина“ и станах книжар. Най-напред бях кръстил книжарницата „Заменхоф“, но, когато взеха да гонят евреите, я промених на „Ганди“, пише в архивните материали на Димитър Андреев. Защо станимаклии са го нарекли Ганди? Ето какво разказвал за прозвището си някога той:

„Бях въздържател. Ходихме на екскурзия.

– Какво си взел за ядене? – питат ме приятелите.

Показвам им сирене, домати, хляб...

– Нямах ли салам?

– Нямам...

Ей, Ганди, Ганди!...

И така тръгна името.“

През 20-те и 30-те години на миналия век в Станимака (Асеновград) е имало голяма книжарска и книгопечатна конкуренция. На площада са били книжарниците на Мария Кишкилова (баба Кишкилка) – учителка и книгоиздателка, съвсем наблизо е била и печатницата ѝ. На централната улица се е намирала книжарницата на Георги Тонев. След нея на Примов, на Сарафов, после Априлов, Дърваров – мощен за времето си книжар и издател на вестник „Родопско ехо“. Книжарницата на Ганди се е намирала в края на ларгото. Тогава той е бил най-млад от всички книжари и е успял да привлече млада клиентела. През 30-те години на миналия век най-солидно е било издателство

Книгитѣ на българскитѣ писа-
тели въ Красива и зарава поавър-
зия доставя книжарница „ГАНДИ“.

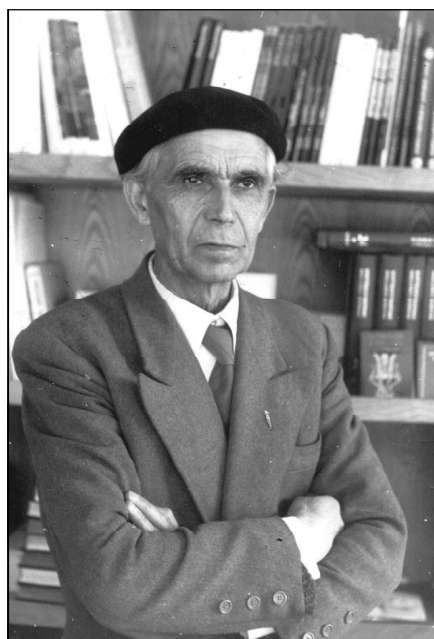
Събрани съчинения на
националния поет
ИВАНЪ ВАЗОВЪ
Подъ Редакцията
проф. Михайлъ Арнаудовъ
22 години тома, разбѣсени въ три
реалии. Първата реалия отъ
7 тома излязе отъ печатъ.
Издава Хелусъ Седения и записвания
при книжарница „ГАНДИ“
Асеновградъ

Не трѣба да избирате
Книжарница „ГАНДИ“
е избрала вече за Васъ книгитѣ, които
ше трѣба да прочетете презъ годината.

Абонирайте се за библиотекитѣ:
1. Безмъртни образи.
2. Цѣлтове.
3. Свѣтнини автори.
4. Забавни творба.
5. Велики личности.

Печатница Дърваровъ — Асеновградъ

Рекламна листовка на книжарница
„Ганди“

Димитър Андреев-Ганди

Външен изглед на книжарница
„Ганди“

Витрина за земеделците

Витрина за писателя
Г. Карславов

Витрина за 24-ти май

„Хемус“, от което Димитър Андреев-Ганди е получавал съчинения на български автори с наложен платеж. Работил е и с абонамент за многотомни издания. По-късно издателството му осигурява полица и той започнал да плаща книгите месечно. Някога витрините на Ганди са били привлекателни с интересната си подредба. Местен художник е правил надписите и таблата. Младият тогава книжар е издавал и календар с емблемата на книжарницата и го е подарявал на клиентите при покупката на книги. „Моята книжарница съществуваше до 1948 год. Тогава дойде представител на издателство „Народна просвета“ с идеята да открие в Асеновград фирмен магазин. Извикаха ме, поех работата. Бяхме срещу старите хали в града, после се преместихме на мястото на книжарницата на Примов. Основаха „Печатни произведения“. Като управител, първи в страната въведох свободния достъп на читателя до книгата. Когато книгата е в ръцете на човека, тя е в него. Увляхох се, книгата ми стана необходимост“, четем в спомените на Ганди.

В началото на 50-те години на миналия век Ганди продължил мисията на Миткалото да доставя книги на място. Два пъти седмично е носел книги на миньорите в Лъки. Мъкнел е по два чувала. Вземал е единия на гръб, занасял го до разклона, после се връщал за другия. С часове е чакал на Бачковския път, докато го качи някоя кола. Важното е книгата, като духовна същност, да попадне точно у човека, за когото е написана, защото всяка книга си има предназначение. Моя работа е да я дам на оня, който ще изпита от нея удовлетворение, така смяташе и така правеше Ганди.

През 80-те години на миналия век, когато и аз започнах работа в системата на книготърговията, удоволствието да бъда до него ми донесе истинска радост. Харесах неговата природна култура, непринудена етикеция, кавалерство, изискани обноски, съдържаност, уважение, неговия вътрешен нюх да предлага книгата. И какви ли не още добродетели притежаваше той. Как търсеше клиентите, как ги уважаваше. Имената на почитателите на поезията записваше в един тефтер. Това бяха учители, лекари, студенти, литератори, поети. После освен търсената стихосбирка, която непременно успяваше да намери, изпращаше и по една картичка на всеки. Той смяташе, че всеки занаят си има своя тънкость, а всяка книга – своя клиент. Хората идваха при него или го срещаха на улицата и му казва-

ха: „Намери ми нещо от Николай Хайтов, намери ми от Емилиян Станев или намери ми последната стихосбирка на Ваня Петкова (лична негова приятелка, с която водеха редовна кореспонденция, и предпочитана негова поетеса)“. И той ходеше, търсеше, защото освен призвание и удоволствие да работи с книгата това беше и негово съдбовно дело. При всеки посетител в книжарницата той ставаше на крака. Старият човек ставаше прав и го правеше за всеки. Всъщност Ганди ставаше и се покланяше на мига, на радостта, че може да ти даде това, което търсиш. Ганди с тишината и някак си с невидимостта на делото си строеше ден след ден духовността у нас. И това всъщност беше мисията му – по най-деликатен начин да ни поднася мъдростта на вековете цели 67 години. Сега разбирам, че сам беше си избрал тази съдба – тихо, ненатрапчиво, да поднася познанието и да изчезне. И така се отъждестви с книгите. Нелепа смърт прекърши живота му. На улицата, на пешеходната пътека. Смаза го кола преди десет години.

Книгоразпространител, продавач, книжар. Не, Ганди беше нещо друго. Той беше посредник, духовен мост, живата антена, живата история на книжарското дело в Асеновград. И всичко беше толкова топло и човешко.

Мислех си, че с Ганди свърши времето на една епоха на духовен обмен между хората. Но днес тя продължава във възрожденското училище „Св. Георги“. Тази година, по време на майските културни празници, там се откри просветна стая с дарението „Съкровищницата на Ганди“. Уредените витрини са с ценни екземпляри на стари книги, списания, вестници, учебни помагала – цветни моливи, пастели, мастило, мастилници, гуми, тетрадки за смятане и писане и още интересни артикули от старата книготърговия. Малко преди да си отиде от този свят, той направи това уникално дарение на градския исторически музей, остави и последните си припечелени пари и заръча да се употребят за духовни работи. Това е Ганди.

ЛИТЕРАТУРА

1. **И. Желязков.** Джобен иконостас. ИК „Екобелан“, 1995.
2. **Н. Тодоров, Н.** Реквием за Димитър Андреев-Ганди. – Вечерник, 1999.

